УДК 338.435

АГРОІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кальченко С.В., к.е.н., доцент, Таврійський ДАТУ

В статті розглянуто методичні аспекти удосконалення аналізу господарської діяльності в аграрній сфері економіки за умов адаптації її до вимог інформаційного суспільства шляхом системного підходу.

In the article the methodical aspects of improvement of economic analysis are considered in the agrarian sphere of economy at the terms of adaptation of it to the requirements of informative society by approach of the systems.

Постановка проблеми. Сучасний етап функціонування вітчизняного АПК проходить в умовах формування системи ринкових інститутів в аграрній сфері. Труднощі, які відчуває виробник при виході на ринок, незбалансованість існуючої системи цін в умовах залучення вітчизняного господарського механізму до глобального економічного простору на тлі фактичної відсутності концепції державної програми розвитку агропромислового комплексу негативним чином впливають на характер і ступінь економічної ефективності аграрного виробництва.

У сучасних умовах функціонування економічної системи рівень розвитку виробництва в рамках фірми, галузі або держави визначається наукоємністю виробництва, здатністю використовувати нові технології, що дозволить отримувати порівняно більший ефект на одиницю витрачених ресурсів. В зв'язку з цим перспективи сільського господарства як складової народногосподарського комплексу лежать в площині оптимізації як характеру виробничого процесу, так і його цілей.

Практика сьогоднішнього дня показує, що аграрний сектор економіки в умовах загального пошуку альтернативних видів енергоресурсів здатний скласти гідну конкуренцію іншим видам діяльності, які використовують поновлювані джерела енергії (вітер, сонце, геотермальна енергія і ін.) Внаслідок цього одному з найважливіших завдань у сфері підвищення соціально-

економічної ефективності аграрного сектора економіки України є адаптація даної складової національного господарського механізму до сучасних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що питаннями підвищення економічної ефективності аграрного виробництва на даному етапі функціонування АПК займається ціла низка провідних вітчизняних науковців, зокрема П.І. Гайдуцький, П.М. Макаренко, Л.Ю. Мельник, В.Я. Месель-Веселяк, В.Я. Плаксієнко, П.Т. Саблук. Напрями еволюції макроекономічного механізму досліджуються як в Україні, так і зарубіжними ученими. Зокрема проблеми розвитку економічного механізму в умовах інформаційного суспільства, а також передумови його виникнення розглядалися в працях Е. Тоффлера, Дж. Гелбрейта, Д.Белла, В.Л. Іноземцева та ін.

Мета роботи. Проте недостатньо вивченими лишаються питання функціонування аграрного сектору економіки України в сучасних умовах та шляхи його адаптації до вимог інформаційного суспільства. Тому метою статті є дослідження шляхів розвитку аграрного виробництва як складової народногосподарського комплексу, що має функціонувати в умовах інноваційної економіки.

Виклад основного матеріалу. Підхід до аналізу економічної ефективності в агарній сфері багато в чому визначається оцінкою співвідношення використаних матеріальних ресурсів і економічного ефекту. Згідно положенням факторно-еволюційної концепції, сучасний етап економічного розвитку є переходом від стадії «капітал-людина» до стадії «людина-природа», коли на зміну уміння ефективно використовувати основні засоби приходить здатність оптимізувати використання природних ресурсів, функціонування яких здійснюється поза повним контролем з боку людини.

У цю групу слід відносити як біологічно активні живі організми (флора і фауна), так і результати дії законів природи, що набирають вид процесів (клімат, атмосферні явища). Крім того, зважаючи на специфічні властивості інформації як особливої форми матерії, в групу природних ресурсів слід, на нашу думку, включати і її. Оскільки формування людських знань розглядається нами як процес взаємодії між людиною та навколишнім середовищем з умов трудової діяльності, то і інформаційний

простір, як сировина для отримання людського знання має бути віднесена до природної складової.

Таким чином сільське господарство, як вид діяльності, що активно використовує природне середовище в якості засобу виробництва, має можливість перетворитися на галузь, що виробляє не лише продукти харчування, але і енергомістку сировину для наукомістких виробництв. Проте даний процес вимагає зміни концептуальних походів до аналізу аграрного виробництва. Слід розглядати не лише рівень забезпечення сільського господарства засобами виробництва, їх продуктивність, але також і міру фінансової активності, і рівень інноваційної привабливості. Особливе місце слід приділяти аналізу тісноти зв'язку між регіональними і національними науковими центрами і сільгосппідприємствами.

Існуючий підхід до вивчення процесів в сільському господарстві на підставі моделі «АПК – агропромисловий комплекс» відображає більшою мірою ефективність використання саме матеріальних ресурсів, причому головне місце в даній моделі займають галузі основного виробництва (1 і 2 блок), проте сучасні реалії затверджують зворотне. Сфери діяльності, зайняті обробкою інформації, створенням і систематизацією знань, в умовах інформаційного суспільства відіграють у виробничому процесі основну роль, визначаючи його характер, а також стратегічні перспективи розвитку.

На нашу думку, слід оптимізувати існуючу систему показників економічної ефективності, враховуючи зростаючий вплив на якісний характер розвитку виробничого процесу інформаційної складової. З цією метою пропонується використовувати як інтегруючу категорію поняття «агроінноваційна система». У відмінності від терміну «агропромисловий комплекс», який визначає завданням галузей, що входять в нього, забезпечення країни продовольством і сільськогосподарською сировиною переважно для харчової промисловості, під агроінноваційною системою ми розуміємо сукупність галузей і видів діяльності, що сприяють розвитку аграрного виробництва згідно стандартам інформаційного суспільства, тобто підвищенню наукомісткості, а отже прибутковості виробничого процесу.

Введення категорії «агроінноваційна система» передбачає використання додаткових показників, які характеризують міру взаємодії між його складовими. Показники, що відображають рівень впровадження результатів наукової діяльності у виробництво, характер інвестиційної привабливості складових агроінноваційної системи (наукові і сервісні центри, промислові, сільськогосподарські підприємства), що характеризують взаємозв'язок між науковою роботою регіональних і національних центрів і ефективністю виробництва сільськогосподарської продукції.

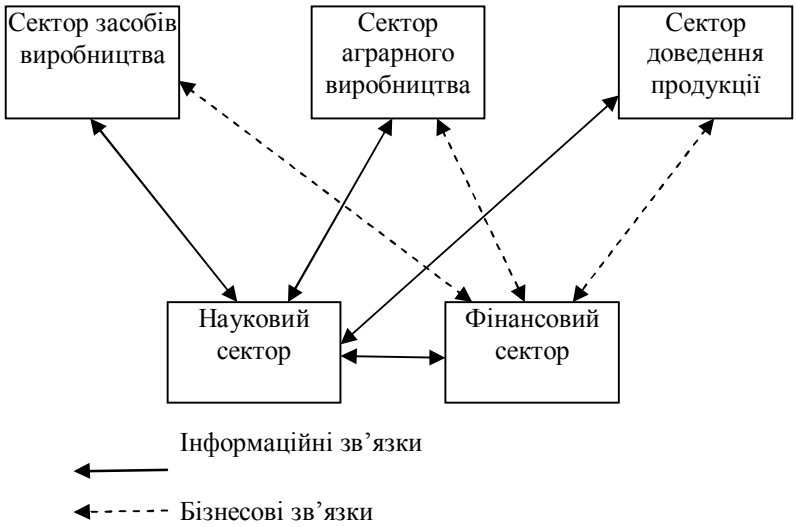

Рис. 1. Агроінноваційна система та її складові

На нашу думку, агроінноваційна система є п'ятичленною системою, складовими якої є:

1) Фірми, що здійснюють свою діяльність в інформаційній сфері (наукові і учбові заклади, консультаційні центри і так далі), метою яких є створення і використання знань. (Рис.1)

2) Фірми, діяльність яких проходить у фінансовій сфері (банки,

фондові біржі, страхові компанії і так далі) і направлена на перерозподіл грошових коштів.

3) Аграрне виробництво. Діяльність фірм направлена на створення сільськогосподарської сировини з метою здобуття вигоди. Під «вигодою» в даному випадку слід розуміти як безпосередньо отримуваний прибуток в результаті реалізації створеної продукції, так і корисний ефект від отримуваного блага, яким сільгоспвиробник має намір задовольнити власні потреби.

4) Підприємства, що займаються доведенням сільськогосподарської сировини до споживача (переробка, зберігання і реалізація).

5) Фірми, що забезпечують сільгоспвиробників засобами виробництва і що здійснюють відповідне сервісне обслуговування.

Наукова і фінансова складові агроінноваційної системи забезпечують потреби інших елементів у інформаційних та грошових ресурсах, причому механізм грошової оцінки інформаційних послуг на даному етапі відпрацьовано недостатньо. При розрахунку ефективності взаємодії складових агроінноваційної системи, необхідно використовувати показники, що відображають характер співвідношення результатів наукової та господарської діяльності кожної складової, зокрема кількість друкованих аркушів в спеціалізованих наукових виданнях та обсяги виробництва відповідного виду продукції. Таким чином використання як методологічної основи для аналізу господарської діяльності категорії «агроінноваційна система» дозволить отримувати точніше уявлення про характер розвитку аграрного сектора економіки України, його проблеми і шляхи їх вирішення.

Висновки. На сучасному етапі розвитку макроекономічного механізму особливе значення має здатність людини використовувати природні ресурси, зокрема, інформацію. Найбільший економічний ефект можна прогнозувати в тих видах діяльності або галузях, де доля використання інформаційних продуктів буде найбільшою. В зв'язку з цим сільське господарство здатне конкурувати з іншими галузями у тому випадку, коли в аграрному виробництві використовуватимуться результати

наукомістких проектів.

Проте для точнішого аналізу господарських процесів в даному секторі народного господарства необхідною умовою є оптимізація методологічних підходів до вивчення характеру розвитку агарового виробництва з позиції його наукомісткої і інноваційної привабливості. З даною метою пропонується використовувати поняття «агроінноваційна система», яке передбачає системний підхід до аналізу виробничо-інноваційних процесів в агаровому секторі економіки. Розробка інтегрованих показників використання матеріальних, фінансових і інформаційних ресурсів в сільському господарстві на базі комплексного підходу дозволить точніше і чітко визначити проблеми, що стоять перед вітчизняним аграрним виробництвом і шляхи їх вирішення.

Література.

1. Белл Д. Эпоха разобщенности: Размышления о мире XXI века. / Д. Белл, В. Л. Иноземцев. – М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2007. – 304 с. – (Philosophy).

2. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы./ В.Л. Иноземцев. – М.: Логос, 2000. – 304с.

3. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество: пер. с англ./ Дж. Гелбрейт. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Транзиткнига»; Спб.: Terra Fantastica, 2004. – 602 с. - (Philosophy).

4. Подолинський С.А. Вибрані твори./ С.А. Подолинський; упоряд. Л.Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 328с..

5. Тоффлер Э. Шок будущего: пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ»: , 2001. – 560с. - (Philosophy).

6. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры): пер.с англ. / Й. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 455 с.